

Arbets- och miljömedicin Syd

Medicinsk studie- och yrkesvägledning Hälsosam yrkesdebut och ett hållbart arbetsliv

ASTA dagarna 23-24 april 2026
Katrin Dierschke
Specialistläkare
Specialist i yrkes- och miljömedicin

1

Arbets- och miljömedicin Syd (AMM Syd)

[Arbets- och miljömedicin Syd - Södra sjukvårdsregionen \(sodrasjukvardsregionen.se\)](https://www.arbets-och-miljoemedicin.se)

Arbets- och miljömedicin Syd 2

2

<https://www.jobbafrisk.se/om-oss/>

- **Arbets- och miljömedicin Norr i Umeå** (Regionerna Västerbotten, Västernorrland, Norrbotten, Jämtland, Härjedalen)
- **Arbets- och miljömedicin i Uppsala** (Regionerna Uppsala, Dalarna, Gävleborg)
- **Centrum för Arbets- och miljömedicin i Stockholm** (Region Gotland, Region Stockholm)
- **Arbets- och miljömedicin i Göteborg** (Regionerna Västra Götaland, Norra Halland)
- **Arbets- och miljömedicin i Örebro** (Regionerna Sörmland, Värmland, Västmanland, Örebro)
- **Arbets- och miljömedicin i Linköping** (Regionerna Jönköping, Kalmar, Östergötland)
- **Arbets- och miljömedicin Syd i Lund** (Regionerna Skåne, Blekinge, Kronoberg, Södra Halland)

3

HINTA Hälsosamt Inträde i Arbetslivet

- Start 2017
- **Samarbete mellan alla Sveriges Arbets- och miljömedicinska kliniker:** Umeå, Uppsala, Örebro, Linköping, Göteborg, Lund, Stockholm
- **Bred kompetens:** sjuksköterskor, psykolog, yrkeshygieniker, läkare, fysioterapeut, ergonom, kommunikatör, IT-samordnare
- Flera med forskningserfarenhet

4

Bakgrund

- **Många unga söker för yrkesrelaterade skador** – astma, eksem, vibrations-skador mm.
- **Många gymnasieelever** anger att de inför studie- och yrkesvalet **inte fått information** om hälsorisker i olika yrken (**medicinsk studie- och yrkesvägledning**).
- **Brister i lämpligt informationsmaterial** som inte har kommersiella intressen.
- **Brister i kunskaper om hälsorisker** hos studie- och yrkesvägledare, elevhälsan, yrkeslärare och rektorer.
- **Många utbildningar särskilt på yrkesgymnasiet** berörs redan av olika myndigheters medicinska krav på yrkesutövare.

5

Syfte och mål

Att genom sin verksamhet bidra till att:

- **Minska risken för arbetsrelaterade skador och sjukdomar tidigt i yrkeslivet, under utbildning, vid omskolning eller för nyanlända.**
- **Undvika att studerande (elever), nyanlända eller personer som behöver omskolas väljer en utbildning = yrke som är olämpligt av medicinska skäl eller stoppas av myndigheters medicinska krav.**

6

Genom:

- Att **samordna kompetenser** inom området.
- Att **samverka i frågor, projekt, information och utbildningar** som berör **medicinsk studie- och yrkesvägledning**, hälsoaspekter på arbetsmiljö, speciellt rörande unga (eller andra i färd med att påbörja nytt yrke).
- Att verka för att **kompetensen i medicinska studie- och yrkesvägledning höjs** samt **ingår i högskolans utbildningar** av studie- och yrkesvägledare och elevhälsans personal.

HINTA

7

Genom:

- Att verka för att **kompetensen i skolans undervisning om arbetsmiljö höjs både i teori och praktik (APL)**, inklusive hur man bör arbeta för ett långsiktigt hälsosamt yrkesliv.
- Att **kommunicera med myndigheteter** (Skolverket, AF) **och andra beslutsfattare om vikten av**
 - **medicinsk studie- och yrkesvägledning,**
 - **bra arbetsmiljö under utbildningen,**
 - **samt att riktlinjer och lagar inom arbetsmiljö för unga följs** (tex medicinska kontroller).

HINTA

8

JOBBAFRISK

Jobbafrisk vänder sig till de som söker information om hur man redan vid valet av utbildning eller karriär får ett långt och hållbart arbetsliv. Studie- och yrkesvägledare inom skola eller arbetsliv, rektorer, yrkeslärare, och de som arbetar inom elevhälsan. Arbetsförmedlingen med mera, eller är vårdnadshavare tillhör också våra målgrupper.

HINTA

9

JOBBAFRISK-NPF

JobbafriskNPF vänder sig till de med en NPF-diagnos som ska välja utbildning eller yrke. till studie- och yrkesvägledare, rektorer, yrkeslärare, de som arbetar inom elevhälsan, är arbetsgivare eller är anhörig.

På hemsidan www.jobbafrisknpf.se finns information om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, stöd för studier och stöd för ett hållbart arbetsliv. Innehållet är baserat på vetenskapliga väl dokumenterade fakta

HINTA

10

JOBBAFRISK

www.jobbafrisk.se

JOBBAFRISK-NPF

www.jobbafrisknpf.se

JOBBAFRISK JOBBAFRISK-NPF

Jobbafrisk and JobbafriskNPF på Facebook

HINTA

11

Samarbeta mellan alla Arbets- och miljömedicinska Kliniker i Sverige

www.jobbafrisk.se

Hälsoguide

- Astma
- Eksem
- Rinit
- Diabetes
- Epilepsi
- Besvär i rörelseapparaten
- Psykisk ohälsa...

Webbinarier

Arbetsmiljörisker

- Buller
- Hand och armvibrationer
- Hot och våld
- Kemiska exponeringar
- Kränkande särbehandling
- Obevakade arbetstider...

Beställa informationskort

Prenumerera nyhetsbrevet

Jobbguide, lagar och regler, olika myndigheternas krav...

HINTA

12

Kalendarium - webinarier

28 april kl. 15.00 - 15.50
Natt- och skiftarbete - risker och råd för ett hållbart arbetsliv

19 maj kl. 15.00 - 15.50
Övergång till arbetslivet för elever med NPF

Nytt program till hösten

13

Medicinsk studie- och yrkesvägledning

Önskat yrke Vad innebär yrket? Vilka arbetsuppgifter? Vilken exponering? - Kemikalier eller andra ämnen - Kvarts, asbest... - Vibrationer - Tungt lyft - Svåra ergonomiska arbetsställningar - Nattarbete - ...	Elev/arbetsökande Hälsa – Ohälsa - Funktion - Astma - Allergier - Eksem - KOL - Diabetes - Raynauds syndrom - Ryggproblem - Nedsatt syn - Nedsatt hörsel - NPF - ...	Lagstiftning Olika myndigheters medicinska krav och funktionskrav - Medicinska kontroller - Tjänstbarhetsintyg?
--	---	--

Syftet är att minska risken för ohälsa under utbildning och i det framtida yrke

14

Hälsosam yrkesdebut och ett hållbart arbetsliv

Exponeringar i arbetsmiljön

Arbetsorganisation
 Allergener
 Kemikalier
 Ergonomisk belastning
 Social miljö

Vatten
 Rengöringsprodukter
 Partiklar/damm
 Buller
 Vibrationer

Effekt på människans hälsa

Medicinsk studie- och yrkesvägledning

Arbets- och miljömedicin Syd

15

AMERICAN THORACIC SOCIETY DOCUMENTS

The Occupational Burden of Nonmalignant Respiratory Diseases

An Official American Thoracic Society and European Respiratory Society Statement

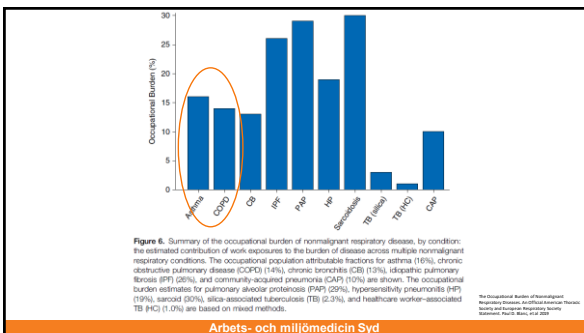
Paul D. Blanc, Isabella Annesi-Maesano, John R. Balmes, Kristin J. Cummings, David Fishwick, David Medinger, Nicola Murgia, Rajen N. Nadroo, Carl J. Reynolds, Torben Spanggaard, Kjell Torén, Dennis Vinnikov, and Carme A. Piedra, on behalf of the American Thoracic Society and European Respiratory Society

The Official Statement was approved by the American Thoracic Society May 2019 and the European Respiratory Society March 2019.

Results: Workplace exposures contribute substantially to the burden of multiple chronic respiratory diseases, including

- asthma (PAF, 16%);
- chronic obstructive pulmonary disease (PAF, 14%); chronic bronchitis (PAF, 13%);
- idiopathic pulmonary fibrosis (PAF, 25%);
- Hypersensitivity pneumonitis (occupational burden, 19%);
- other granulomatous diseases, including sarcoidosis (occupational burden, 30%);
- pulmonary alveolar proteinosis (occupational burden, 29%);
- tuberculosis (occupational burden, 2.3% in silica-exposed workers and 1% in healthcare workers);
- and community-acquired pneumonia in working-age adults (PAF, 10%).

16

17

Orsaker till utveckling eller försämring av astma

- Luftvägsinfektion
- Allergen
 - Pollen, pälsdjur, livsmedel, kemikalier...
- Kyla
- Fysisk ansträngning
- Ospecifika irriteranter
 - Kemikalier, parfym, spray...
 - Damm
 - Rök, gaser
- Stress

Arbets- och miljömedicin Syd

18

Yrken där man lättare kan få allergier och astma och som inte alltid är lämpliga vid tidigare allergibesvär
exempel:

Viktigt med medicinsk studie- och yrkesvägledning!

JobbaFrisk, om ett hälsosamt inträde i arbetslivet.

Arbets- och miljömedicin Syd

19

Arbetsrelaterad luftvägsöverkänslighet
(Över)känslighet som är utlöst av något ämne på arbetsplatsen
Rinokonjunktivit, hosta, astma, ...

Allergiska besvär

- **Primär överkänslighet**
 - nyförvärvad
 - klassisk allergi: sensibilisering, latenstid, besvär
- **Sekundär överkänslighet**
 - försämringstillstånd
 - ingen latenstid

Irritativa besvär

- **Dammpartiklar**,
 - trädamm, stendamm, bygdamm...
- **Rök**
 - svetsrök, brandrök...
- **Gaser, ångor**
 - städ/frisör-kemikalier, sprayer, klorerat badvatten...
- Med eller utan latenstid

Arbets- och miljömedicin Syd

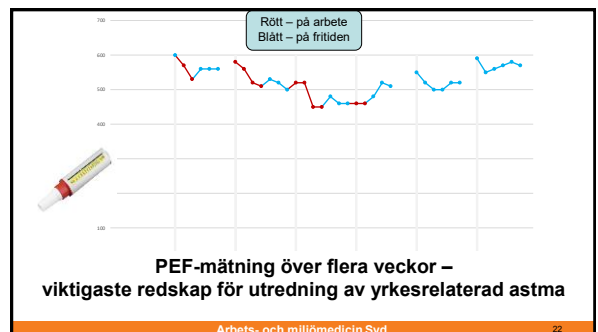
20

Basutredning vid arbetsrelaterade besvär

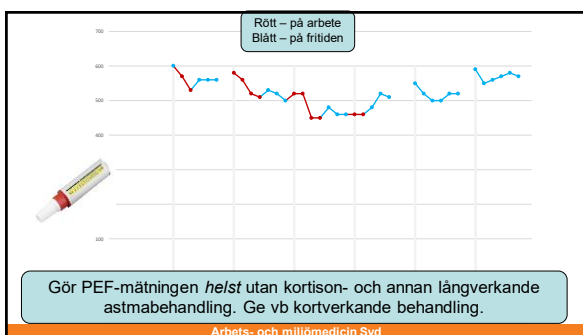
- Anamnes: tidssamband
- Lungauskultation
- Allergikutredning: phadiatop + efter anamnes
- Spirometri med bronkdilatationstest
- PEF-kurva
- Ev. bilddiagnostik
- Ev. utökad spirometri
- Ev. provokationstest

Arbets- och miljömedicin Syd

21

22

23

24

Yrkesrelaterad astma - agens

- Högmolekylära ämnen
- Lågmolekylära ämnen
- Irriterande ämnen

Arbets- och miljömedicin Syd

25

25

Yrkesrelaterad astma - agens

- Högmolekylära ämnen
- Lågmolekylära ämnen

• Irriterande ämnen (tako-allergisk astma)

- Gaser, rök, partiklar t.ex.

- Svetsrök, brandrök
- Damms (sten, trä)
- Städkemikalier
- Friskemikalier
- Gödselgaser, ammoniak...

- Atopiker och personer med astma: ökad risk att reagera

Medicinsk SYVI

Arbets- och miljömedicin Syd

26

26

Högmolekylära ämnen

- **Allergen**
 - Protein eller glykoprotein
 - T ex från växt- och djurriket
- **IgE-förmedlad reaktion**
- **Rinit, konjunktivit, astma**
- Oftast positivt pricktest och/eller specifikt IgE
- **Atopiker - ökad risk att utveckla nya allergier**

Medicinsk SYVI

Arbets- och miljömedicin Syd

27

27

Ämnen som kan orsaka allergi och astma på jobbet

Exempel

- Mjöldamm, jäsmedel (amylas, jäst)
- Tropiska växter
- Försöksdjur: mus, råtta...
- Kor, svin, höns, häst, hund, katt...
- Fisk, skaldjur, kött, ägg, paprika...
- Bageri, konditori
- Växtskötare
- Laboratoriepersonal
- Lantbruk, djurskötare, veterinär
- Livsmedelsarbetare på industri eller affär

Arbets- och miljömedicin Syd

28

28

Exempel på högmolekylära ämnen

Ämne	Användning/Exponering	Utbildning
Olika mjöl-sorter	Bageri, konditori, kvarnar	Restaurang- och livsmedelsprogram
Kryddor	Kryddhantering	Restaurang- och livsmedelsprogram
Fisk, skaldjur...	Beredningsindustrin, livsmedelsindustrin	Restaurang- och livsmedelsprogram
Enzymer, t ex α -amylas	Mjöttillsatser i bagerier	Restaurang- och livsmedelsprogram
Handskar av latex	Hälsa- och sjukvård, barn- och äldreården, livsmedelsindustrin	Vård- och omsorgsprogram Barn- och fritidsprogram
Växter, pollen, mögel	Florist, växtskötare, trädgårdsarbetare, parkarbetare	Restaurang- och livsmedelsprogram
Tropiska växter, t ex benjaminfläsk	Växtskötare, florist	Hantverksprogram – Florist Naturbruksprogram – Skog, trädgård
Försöksdjur, t ex möss, råttor ... spillning	Laboratoriepersonal	Naturbruksprogram – Trädgård Hantverksprogram – Florist
Djur, t ex häst, hund, katt, gris, kor...kvalster	Lantbruk, djurskötare, veterinär	Naturbruksprogram - Djur Naturbruksprogram – Djur, lantbruk Veterinär

29

29

Lågmolekylära ämnen

- **Okänd mekanism**
 - inte alltid sensibilisering, sällan IgE förmedlad
 - **kemikalier** som reagerar som haptener med kroppsegna proteiner till ett komplett allergen
 - även irritativa mekanismer
- **Rinit, konjunktivit, astma**
- **Kontaktallergi, eksem**
- **Oftast negativt pricktest**
- **Sällan specifikt IgE**

Arbets- och miljömedicin Syd

30

30

Kemikalier som kan utlösa överkänslighet och astma

Ämne	Produkt/bransch
• Diisocyanater	• Målarfärg, billack, hård- och mjukplast, isolerskum, syntetiska gipsbandage
• Cyanoakrylater	• Snabblim, nagelskulptering, ögonfransförlängning, sårlim
• Akrylater	• Plastindustri, tandvård, nagelskulptering
• Persulfater	• Frisörkemikalier vid blekning av hår

"Hårdplaster"

Arbets- och miljömedicin Syd 31

31

Diisocyanater

Cyanoakrylater

snabblim

Arbets- och miljömedicin Syd 32

32

Hälsoeffekter av "Hårdplaster"

Allergiframkallande kemiska ämnen

- **Utgångsämnena i produktionen** (hartser, hårdare)
 - mycket starkt irriterande och sensibiliserande
- **Färdigtillverkade, helt uthärdade hårdplaster**
 - generellt sett inga hälsorisker
 - men vid bearbetning kan ohärdat material finnas kvar
- **Vid termisk nedbrytning av den färdiga produkten**
 - slipning, svetsning (i t ex billack)
 - bildas återigen reaktiva utgångsämnena
 - som ger hälsobesvär.
- **Personer med hyperreaktiva luftvägar: ökad risk att reagera**

Medicinsk SYVI

Arbets- och miljömedicin Syd 33

33

Hälsoeffekter av "Hårdplaster"

Allergiframkallande kemiska ämnen

- Utgångsämnena kan orsaka
 - Kontaktallergi, eksem
 - Kliande, rinnande ögon
 - Nästäppa
 - Rinnande näsa
 - Hosta
 - **Astmaanfall**

Medicinsk SYVI

Arbets- och miljömedicin Syd 34

34

Allergiframkallande kemiska ämnen "Hårdplaster"

- **AFS 2023:10 Risker i arbetsmiljön**
- **AFS 2023:15 Medicinska kontroller i arbetslivet**

www.av.se

ARBETSMILJÖ VERKET

Arbets- och miljömedicin Syd 35

35

Medicinska kontroller i arbetslivet AFS 2023:15

1 § Syftet: Minska risken för ohälsa relaterad till arbetet genom medicinska kontroller som

1. visar om arbetstagarens hälsotillstånd **medger en viss typ av arbete**,
2. ger möjlighet att **tidigt upptäcka tecken på ohälsa** som beror på exponering, och
3. ger **underlag för åtgärder** på arbetsplatsen.

Medicinska kontroller är till för att skydda arbetstagaren!

Arbets- och miljömedicin Syd 36

36

AFS 2023:15 kap 5
**Medicinsk kontroll med bedömning för tjänstbarhetsintyg
 Allergiframkallande kemiska ämnen**

Arbetsgivaren (= skolhuvudmannen) ska anordna medicinska kontroller med bedömning för tjänstbarhetsintyg ... i arbeten som innebär exponering för

- farliga kemiska produkter som klassificeras som H334 på grund av sitt innehåll av
 - diisocyanater eller organiska syraanhydrider
- kemiska produkter som innehåller
 - etyl-2-cyanoakrylat och metyl-2-cyanoakrylat (> 30 min/v)
- Di-isocyanater som bildas vid termisk nedbrytning.

H334 kan orsaka allergi, astma eller andningssvårigheter

Arbets- och miljömedicin Syd

37

AFS 2023:15 kap 5
**Medicinsk kontroll med bedömning för tjänstbarhetsintyg
 Allergiframkallande kemiska ämnen**

- Skolläkare, företagsläkare
- innan arbetstagaren (= eleven) sysselsätts i arbete (= i skollokalerna och på praktik),**
- 3-6 månader efter att arbetet har påbörjats,** och
- återkommande med högst 2 års** mellanrum efter att arbetet har påbörjats, **eller tidigare** om det framgår av tjänstbarhetsintyget.

Arbets- och miljömedicin Syd

38

AFS 2023:15 bilaga 5
**Medicinsk kontroll med bedömning för tjänstbarhetsintyg
 Allergiframkallande kemiska ämnen**

Ett tjänstbarhetsintyg ska inte utfärdas om läkarundersökningen ... visar att arbetstagaren (= eleven) har sjuklighet eller svaghet i de nedre luftvägarna som ger ohälsa, eller kan misstänkas ge en ökad risk för ohälsa...

Exempel

- Andningssvårigheter
- Försämrad lungfunktion
- Lungsjukdom som astma eller annan progredierande obstruktiv sjukdom.

Vägledning Medicinska kontroller för utförare

Arbets- och miljömedicin Syd

39

Yrkesprogram och utbildningar med diisocyanat - exponering

- Fordon och transport**
 - Karosseri och lackering
 - Personbil (svetsning, slipning i billack)
- Industri tekniskt program**
 - Svetsteknik
- Hantverksprogram**
 - Smed (svetsning)
- Bygg och anläggning**
 - Måleri (industrimålning)
- Ortopedtekniker...**

Obs! Prao, APL

Arbets- och miljömedicin Syd

40

Yrken med cyanoakrylat-exponering

- Elektroteknik**
 - kretskort
- Bil- och motorindustrin**
 - tätning, fästa detaljer
- Många mekaniska yrken**
 - skruvtätning
- Skönhetsbranschen**
 - fransstylist, nagelterapeut
- Sjukvården**
 - sårlim
- Tandvården**
 - tandtekniker
- Formgivare**

snabblim

Yrkesprogram/utbildningar – Prao, APL!

- Hantverk – hudvård (fransstylist och nagelterapeut)
- Hantverks- och elprogram där man använder snabblim
- Vårdprogram – sårlim
- Estetiska programmet – bild- och formgivning - snabblim

Arbets- och miljömedicin Syd

41

Fordonslackare

Fordons- och transport programmet

Arbets- och miljömedicin Syd

42

"Hårdplaster" **Allergiframkallande kemiska ämnen**

Medicinsk SYV

Man får inte lov att jobba med vissa "hårdplast"komponenter när man har astma!

Team: elev, föräldrar, skolsköterska, skolläkare, studie- och yrkesvägledare, primär- och specialistvården

Information om arbetsuppgifter och exponering för kemikalier i det tilltänkta yrket

Information om gällande lagstiftning

➔ **Eleven ska kunna göra informerade och väl genomtänkta val.**

Arbets- och miljömedicin Syd

43

Yrken och utbildningar med *akrylat*-exponering

- Tryckeri
- Plastindustri
- Skönhetsbranschen:
 - Hudvård: nageltherapeut
- Tandvård
- Tandtekniker
- Ortoped/kirurg
- Bygg- och anläggning
- ...

Obs! Prao, APL

Arbets- och miljömedicin Syd

44

Akrylatplastkomponenter

Hälsoeffekter

- Irriterande på hud och slemhinnor
- Hudsensibiliserande – kontaktallergi och kontakteksem
- Ögon- och näsbesvär
- Luftvägsbesvär – astma

Arbets- och miljömedicin Syd

45

AFS 2023:15, kap 4

Medicinska kontroller (utan tjänstbarhetsbedömning)
Allergiframkallande kemiska ämnen

Arbetsgivaren (= skolhuvudmannen) ska anordna medicinska kontroller

- **Innan arbetstagaren (eleven) sysselsätts i arbete,**
- **Efter påbörjat arbete**
 - om arbetstagaren (eleven) visar tecken på luftvägssjukdom, hudsjukdom eller allergi, *och*
 - har meddelat arbetsgivaren detta.
- Företagsläkare, skolläkare
- Rådgivning, vägledning

Arbets- och miljömedicin Syd

46

Munskydd

Ska skydda personen mittermot bäraren från bärarens spott – "spott-skydd"

Andningskydd

Ska skydda bäraren själv mot föroreningarna i omgivningsluften

Arbets- och miljömedicin Syd

47

Hantverksprogram - frisör

Frisöryrket - ett riskyrke

Arbets- och miljömedicin Syd

48

Kvinna 17 år, frisörelev

- På remiss från barnallergimottagningen – astma pga frisörkemikalierna?
- Sedan 15 års åldern
 - rinokonjunktivit av kvalster
 - ansträngningsrelaterade andningsbesvär på skolidrotten
- Hereditet för allergi, astma
- På gymnasiet i skollokalen vid luftburen exponering för permanentvätska vid 3 tillfällen:
 - urtikaria på handryggen, bröstkorg, hals, ansikte
 - kraftiga andningsbesvär

Arbets- och miljömedicin Syd

49

49

Kvinna 17 år, frisörelev

- Sedan 15 års åldern
 - rinokonjunktivit av kvalster
 - ansträngningsrelaterade andningsbesvär på skolgympan
- Hereditet för allergi, astma
- På gymnasiet i skollokalen vid luftburen exponering för permanentvätska vid 3 tillfällen:
 - urtikaria på handryggen, bröstkorg, hals, ansikte
 - kraftiga andningsbesvär
- **Utredning**
 - Normal spirometri, men subjektivt bättre efter bronkdilatation.
 - Oscillometri: ökad resistans med gränssignifikant reversibilitet.
 - PEF: faller 370-> 260 L/min (35%) vid permanentning i skollokalen.
 - MCH: kraftigt positivt, uttalad hyperreaktivitet.

Arbets- och miljömedicin Syd

50

50

Frisörarbete, astma och andra hälsobesvär

Vanligt att frisörer utvecklar besvär i yrket:

- Ögonbesvär (irritation, klåda, rodnad, rinnande ögon)
- Näsbesvär (irritation, klåda, nysningar, rinnande näsa)
- Hosta
- Vanligaste yrkesastma efter bagare och billackerare
- Primär yrkesastma och
- Sekundär (försämring av tidigare astma) yrkesastma
- Handeksem
- Handintensivt arbete
- Stående; upphöjda armar och händer; framåtböjd huvud...

Medicinsk SYVI

Arbets- och miljömedicin Syd

51

Frisörarbete och kemikalier

- Många olika kemikalier
- Allergiframkallande kemikalier
- Luftvägsirriterande kemikalier
- Oftast i arbetslokaler som inte är anpassade till kemikaliehantering
- ➔ Irritation och inflammation i slemhinnan i ögon, näsan och luftvägarna
- **Exempel**
 - Hårspray - aerosol/dimma med olika kemikalier
 - **Blonderingsmedel** - persulfater och väteperoxid
 - Hårfärger - färgen och väteperoxid
 - **Permanent- och fixeringsvätskor** – väteperoxid
 - **Keratinbehandling med uppvärmning** – höga halter formaldehyd

<https://www.prevent.se/frisorens-arbetsmiljoguide/>

Frisörarbete - Arbetsmiljöverket

Arbets- och miljömedicin Syd

52

PRODUKT	Hälsorisker	Skydd
Permanentvätska		
Tioglykolat	Allergiskt kontakteksem.	God allmänventilation
Ammoniak	Hud- och luftvägsirritation. Ögonskada.	Punktutsug Skyddshandskar
Fixering till permanentvätska		
Väteperoxid	Hud- och luftvägsirriterande. Ögonskada.	God allmänventilation Punktutsug Skyddshandskar
Blonderingsmedel		
Persulfater. Ammoniakgas bildas vid tillbländning.	Astma. Allergiskt kontakteksem. Hud- och luftvägsirriterande. Ögonskada.	God allmänventilation Punktutsug Skyddshandskar
Härfärgningsmedel		
Fenylendiaminer	Allergiskt kontakteksem.	God allmänventilation
Toluendiaminer	Hud- och luftvägsirriterande. Ögonskada.	Punktutsug Skyddshandskar
Väteperoxid		
Schampo		
Tensider (avfettande)	Icke-allergiskt och allergiskt kontakteksem.	Skyddshandskar
Parfymor		
Konservierungsmedel		

Medicinsk studie- och yrkesvägledning!!!

53

53

KOL och yrke

- Rökning
- Matlagning inomhus över öppen eld
- **Ca 20% av all KOL- sjuklighet orsakas av yrkesmässig exponering** (American Thoracic Society, 2002)
- Global Initiative for Chronic Obstructive Lung Disease 2023 Report: GOLD Executive Summary (Global Initiative for Chronic Obstructive Lung Disease 2023 Report: GOLD Executive Summary - PubMed)
 - 19.2% overall, and 31.1% among never-smokers
- **Yrkesexponering för gaser, damm och rök**
 - Svetsrök, brandrök
 - Stendamm, koldamm
 - Organiskt damm (bomull, spannmål)
 - Akut toxisk exponering för nitroösa gaser eller svaveldioxid

Arbets- och miljömedicin Syd

54

54

Yrken med exponering för svetsrök

- Svetsare
- Bilmekaniker
- Smed
- ...

Yrkesprogram – APL!

- Fordon- och transportprogram
- Industritekniskt program
 - Smetsteknik
- Hantverksprogram
- Smed: smetsteknik

Arbets- och miljömedicin Syd

55

Hälsoeffekter av svetsning

- **Hjärta och kärl**
 - Hjärtinfarkt
- **Luftvägar**
 - **Medicinsk SYVI**
 - Astma
 - Kronisk bronkit, KOL
 - Metallröksfeber
 - Lungödem, lungfibros
 - Septisk pneumoni
- **Cancer**
 - Lungcancer
 - Melanom i ögat (UV-strålning)
- **Nervsystem (centrala och perifera nervsystemet)**

Arbets- och miljömedicin Syd

56

Svetsning

Sverige:

- Ca 15-20 000 svetsare
- 250 000 deltidssvetsare (t ex bilmekaniker)

Rekommenderade skyddsåtgärder:

- God allmänventilation och
- Flyttbara välfungerande punktutslug och
- Tryckluftsmatad eller fläktmatad andningsskydd

Redan under utbildningen i skollokalen och på APL-platsen!

<http://www.svetsaratt.se/>

Arbets- och miljömedicin Syd

57

57

Läkartidningen

Vaccination mot pneumokocker är rekommenderad för svetsare, t ex via vårdcentral eller företagshälsövård.

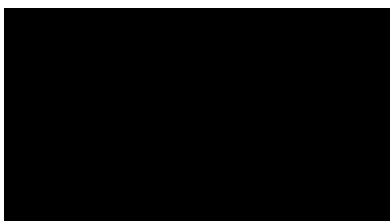
[Rekommendationer om pneumokockvaccination till riskgrupper — Folkhälsomyndigheten \(folkhalsomyndigheten.se\)](#)

Arbets- och miljömedicin Syd

58

58

Svetsare - ett yrke för dig? (youtube.com)

Arbets- och miljömedicin Syd

59

59

Is your workplace affecting your breathing? - Occupational Health - European Lung Foundation

Arbets- och miljömedicin Syd

60

60

61

Frågor?

katrin.dierschke@skane.se

Arbets- och miljömedicin Syd 62

62